

MAGYAR
trendfigyelő

Készítette a Növekedéskutató Intézet munkacsoportja

A kutatást vezette és szerkesztette:

Matolcsy György

2007. február

TARTALOM

Budapesti Olimpia 2020-ban.....	4
1. A negyedéves magyar növekedési számok kis kilengést mutatnak.....	6
2. Vihar előtti csend a pénzpiacon	8
3. Az egészségügyi reform nem az egészségügy belügye	10
4. A devizahitelek drámai előretörése	13
5. 2006-ban hatéves rekordot döntött az ipari termelésnövekedés.....	15
6. A magyar külkereskedelem zárt rendszer	16
7. Magyar motor.....	19
8. Magyarország tőkevonzó képessége hatodik a térség 10 állama közül	20
9. Sikeresek az ellentételezési programok Magyarországon	21
10. Energiapolitika és atomerőmű építés	22
11. NFT II.: lényegében kimaradnak a kisvállalkozások és a hazai tulajdonú cégek.....	23
12. Erősödik az EU külső héja	25
13. Reneszánsz a magyar filmiparban	26
14. Magyarország legelmaradottabb kistérségeinek zöme határmenti térség.....	27
15. Vízre épülő magyar fejlesztések.....	28
16. Életminőség és versenyképesség	29

MAGYAR TRENDFIGYELŐ

Fókusz

Budapesti Olimpia 2020-ban

Magyarország eddigi gazdaságtörténete bizonyította, hogy akkor volt képes kimagasló teljesítményre, ha erős és kihívó célokat tűzött maga elé. A nagy célok kitűzése szinte minden esetben a súlyos gazdasági és társadalmi helyzetből való kilábalást jelentette. A 20. században ilyen volt az 1920 utáni trianoni magyar gazdaság felépítése, amely az 1925-ös valutastabilizációval sikeres volt, és az 1929-33-as világgazdasági válság sem temette maga alá az 1920-as évek gazdasági konszolidációját. Hasonló siker volt egy szintén vert helyzetből való helyreállítás az 1945-47 közötti időszakban, amikor a második világháború veszteségeiből az 1946-os új forint bevezetésével a leggyorsabb európai helyreállítást érte el Magyarország.

Az 1950-es évek már inkább arra hoznak példát, hogy egy hibás és irreális cél kitűzése áldozatokat igényel, de nem hoz eredményt: a vas és acél országára, valamint a gyors utolérésre épülő gazdaságfejlesztési koncepció az 1950-es években teljes kudarcot jelentett.

Az 1990 utáni időszakban Magyarország erős politikai és egy hasonlóan erős gazdasági célt tűzött ki maga elé: ez volt a NATO és az EU csatlakozás. Nem tűzött ki azonban maga elé felzárkózási célt: nem mondta ki, hogy Magyarország 2015-2025 között érje utol az Európai Unió fejlett gazdaságait. A középtávon mozgósító erős gazdaságpolitikai célok közül is törölte a Világkiállítás magyar megrendezését. Hasonló módon feladta az euro korai bevezetését: 2001-ben az Orbán kormány még az euro-övezethez történő csatlakozás legkorábbi 2006-os dátumát tűzte ki, a 2002-2006 közötti drámaian hibás gazdaságpolitika ára azonban az, hogy ma már reálisan nem is tűzhető ki eurós céldátum.

Most újból lehetőség nyílik egy nagy cél kitűzésére: ez lehet a Budapesti Olimpia 2020-as megrendezése. A PwC elemzést készített a 2020-as Budapesti Olimpia finanszírozási kérdéseiről. Az elemzés alapján megállapítható: a 2020-as Budapesti

Olimpia megrendezése pénzügyi szempontból teljes mértéken reális. A 2020-as olimpia célkitűzése esetén a 2012-2016 közötti időszakban 1500 milliárd forintnyi többletberuházás történne a magyar gazdaságba, ebből az állami költségvetés 770 milliárd forintnyi beruházást finanszírozna. Az olimpiai célú többletberuházások a GDP növekedését évi 0,4 %-kal gyorsítaná, ami 5 év alatt mintegy 2700 milliárd forintnyi többlet GDP-t eredményezne. Az évi 0,4 %-kal gyorsuló GDP azt jelenti, hogy évente több tízezer új főállású új munkahely jön létre a magyar gazdaságban csupán az olimpiai célú többletberuházások következtében és az állami költségvetés többletbevétele a magasabb GDP növekedésből 5 év alatt közel 1000 milliárd forint lenne. A nagyobb államháztartási bevételek következtében a nettó állami beruházási szükséglet valójában csak mintegy 475 milliárd forintot tenne ki. Csupán az építőiparban az olimpiai célú többletberuházások 2012 és 2016 között mintegy 72 ezerrel több munkahelyet eredményeznének.

A Budapesti Olimpia rendezése természetesen akkor reális, ha 2009-ig újból elviselhető egyensúlyi feltételek közé kerül a magyar gazdaság, hosszú távon stabil, legalább 3-4 %-os a GDP növekedés és Magyarország bevezeti az eurót. A PwC elemzése szerint a többletberuházások finanszírozásához az is szükséges, hogy a 2013-2020 közötti 7 éves EU költségvetési terv is adjon a korábbiakhoz hasonló nagyságrendű forrásokat Magyarország számára, amelyek mintegy 70 %-át képes is legyen lehívni Magyarország.

A Budapesti Olimpia mozgósító erejű nagy célja nélkül is természetesen szükség lenne a fenti feltételrendszer megteremtésére: ez egy erős cél esetében azonban könnyebb, mint ha ilyen célt nem tűznek ki. Magyarországon olimpia megrendezését a népesség döntő többsége támogatja: egy korábbi közvélemény-kutatás a 2016-os olimpia megrendezésénél 77%-os támogatottságot mutatott. A megkérdezettek mintegy 50 %-a még saját személyes áldozatot is vállalna egy Budapesti Olimpia érdekében.

Magyarország számára valójában három nagy gazdaságpolitikai cél tűzhető ki a 2020-ig terjedő időszakban. Az első az euró mielőbbi bevezetése, ami azonban már valószínűleg inkább csak a 2014 utáni időszakban reális. A második lehetséges cél, hogy 2020-ig Magyarország érje el az akkori Európai Unió átlagos fejlettségi szintjét: ehhez a 2007-2020 közötti időszakban átlagosan évi 2-3-szor gyorsabb GDP

növekedésre van szükség, mint az Európai Unió átlagos növekedése. A harmadik lehetséges cél a 2020-as Budapesti Olimpia. E három cél azonban csak látszólag tér el egymástól, mert mindegyik feltételezi a másikat. Az euró mielőbbi bevezetése ma már csak azt jelentheti, hogy 2014 és 2018 között csatlakozik Magyarország az eurózónához: ez ugyan jelentős kockázatot jelent a következő három politikai ciklusban, de még mindig a 2020-as „olimpiai határ” előtt van. A második célt támogatja az euró bevezetése és az olimpia megrendezése: mindkettő gyorsítja a gazdaság növekedését, az első azon keresztül, hogy biztonságosabbá teszi a növekedést (megóv a valutakockázattól) a második, hogy gyorsítja azt. Teljeskörű és sikeres gazdaságpolitikai fordulat esetén igenis reális az Európai Unió átlagánál 2-3-szor gyorsabb GDP növekedés Magyarországon: ezt Magyarország 2001 és 2003 között már bizonyította, akkor 3-4-szer gyorsabb volt a magyar GDP növekedés az Európai Unió átlagos növekedésénél. Az olimpiai cél természetesen jól illeszkedik az első kettőhöz: így a három nagy, 2020-hoz köthető nemzeti cél egyesíthető.

Trend

1. A negyedéves magyar növekedési számok kis kilengést mutatnak

2001 és 2006 között a magyar GDP növekedés negyedéves bontásban igen kicsi hullámzást mutat. A 2001-2006 közötti 16 negyedévben rendre a 3-5 %-os sávban mozgott a magyar növekedés. 2007-2008 közötti időszakban várhatóan 1-3 % között lesz a magyar gazdaság negyedéves növekedési kilengése.

Háttér

A magyar gazdaság negyedéves növekedési ütemei meglepő stabilitást mutatnak a 2001-2006 közötti 16 negyedévet felölelő időszakban. Egyik negyedévben sem volt kisebb a növekedés 3 %-nál és csupán egyetlen negyedévben haladta meg a GDP növekedése az 5 %-ot, akkor is csak egytizeddel. A magyar GDP növekedés negyedéves stabilitását alapvetően két tényező okozta: a 2001-2003 közötti időszakban

az anticiklikus gazdaságpolitika, a 2004-2006 közötti időszakban a globális és európai konjunktúra visszatérése. A 2001-2003 közötti időszakban a globális és európai konjunktúra gyengülését kiegyensúlyozta az Orbán kormány tudatos anticiklikus gazdaságpolitikája, amely az infrastrukturális építkezésekben, a Széchenyi Terv támogatási rendszerével indított fejlesztésekben és az otthonteremtési rendszer nyomán kétszeresére bővülő új lakásépítésben jelent meg. Ez a belső gazdaságpolitikai tényező stabilizálta a negyedéves gazdasági ütemeket, az anticiklikus gazdaságpolitika nélkül minden bizonnyal a nyugat-európai szintre, tehát az 1 %-os növekedési ütemek közelébe csökkent volna a magyar GDP növekedés a 2001-2003 közötti 12 negyedévben.

A 2004-2006 közötti szintén 12 negyedéves szakaszban már jelentősen gyengültek a korábbi belső gazdaságpolitikai stabilizáció hatásai, helyükre döntően egy külső stabilizáló tényező lépett: a globális és európai konjunktúra visszatérése. Ez a két hároméves időszak – a 2001-2003 közötti három év és a 2004-2006 közötti három év – az eltérő gazdaságpolitika ellenére évi 4 % körüli GDP növekedést eredményezett. Annak ellenére, hogy a 2001-2003 közötti három éves időszakban a globális és európai konjunktúra nem húzta a magyar gazdaságot, a belső anticiklikus gazdaságpolitika képes volt stabilizálni a negyedéves GDP növekedési ütemeket. 2004-2006 közötti három éves gazdasági időszakban már a globális és az európai konjunktúra visszatérése játszotta a stabilizációs tényező szerepét: ekkor azonban a gazdaságpolitika nem segítette, hanem sok tényezőn keresztül fékezte a belső gazdasági növekedést.

Innen érthető meg az a különös magyar növekedési sajátosság, hogy a 2001-2003 közötti globális és európai recesszió idején relatíve a magyar gazdaság lényegesen jobban teljesített, mint a 2004-2006 közötti globális és európai konjunktúra idejét. Ez az „érthetetlen” magyar gazdasági sajátosság a két kormány kétféle gazdaságpolitikájának a teljes mértékben érthető következménye. Míg a 2001-2003 közötti dekonjunkturális három évben kitűnő teljesítmény volt a 3-5 % közötti negyedéves növekedési ütem, valamint az évi 4 % körüli GDP növekedés, addig a 2004-2006 közötti konjunkturális szakaszban ez már relatíve – tehát a régiós versenytársakhoz képest, valamint a többi feltörekvő globális gazdasághoz képest – már kifejezetten gyenge teljesítményt jelez.

Gazdaságtörténeti távlatból nézve azonban az elmúlt hat éves időszakban Magyarország először egy belső majd ezt követően egy külső tényező segítségével stabilizálta a negyedéves növekedési ütemeket. Ez ismétlődhet most meg a 2007-2008

közötti időszakban, amikor szintén kicsi lehet a negyedéves GDP növekedési ütemek kilengése: a nagy fordulat azonban az, hogy ez nem a 3-5 % közötti sávban, hanem várhatóan az 1-3 % közötti sávban történik majd meg. A jelentős növekedési veszteség a kormányzat hibás gazdaságpolitikájának következtében áll be, miközben a 2007-2008 közötti időszakban várhatóan a globális és európai konjunktúra fennmaradása még külső stabilizációs tényezőként is működik.

Következtetés

A 2001-2006 közötti időszakban a magyar gazdasági növekedés kis negyedévi kilengéseket mutatott: erősen stabil volt. A 2007 utáni legalább két, de inkább három éves időszakban a negyedéves növekedési ütemek várhatóan stabilak lesznek, de a korábbinál lényegesen alacsonyabb szinten történik a stabilizáció: a magyar gazdaság ütemvesztése negyedévről negyedévre érezhető lesz.

Trend

2. Vihar előtti csend a pénzpiacon

A kormányzati előrejelzések nem számolnak jelentős pénzpiaci kockázatokkal 2007-ben, ezzel szemben egyes pénzpiaci elemzések drámai pénzpiaci fordulatot várnak 2007 első felében, amelyet az év második felében kiegyenlítés követ.

Háttér

2007 elején a forint erősödése, a tőkepiac stabilitása, a kormány által követett konvergencia pálya fenntarthatósága és a sikeres reformok tartják nyugalmi állapotban a kormányzatot és a pénzpiacot. Az infláció megugrását átmenetinek tartják, a 2007 közepén tetőző inflációs szint után a második félév végére már 5 % körüli inflációt várnak. A GDP növekedési üteme lassul, a felzárkózás megtorpan, ennek lehetnek kockázatai a tőzsdére és a pénzpiacra, de ettől a szakértők többsége nem vár drámai fordulatot. A konvergencia programot alapvetően elfogadhatónak és sikeresnek ítélik a

külföldi, kormányzati és pénzügyi elemzők, amiből az következik, hogy az államháztartási hiány éves szinten a 6,2-6,8 %-os deficit sávba csökken, tehát a konvergencia program 2007-ben sikeres lesz. A reformoktól hasonlóan alapvetően nem várnak drámai fordulatot a pénzügyi piacon, a társadalmi megmozdulások és tiltakozások ellenére a kormány eltökélten halad a reformokkal előre.

Ezzel szemben a pénzügyi elemzők kisebbik része – ide tartozik Intézetünk is – drámai fordulatokat valószínűsít 2007-ben. A GDP növekedési ütem látványos és drámai csökkenését, az infláció megugrását, a munkanélküliségi ráta jelentős emelkedését, a kisvállalkozói csődhullámot, a beruházások csökkenését nem ellensúlyozza majd ki a 2007. évi költségvetésbe beépített jelentős „politikai tartalék”: a 2007. évi 6,2-6,8 %-os GDP-arányos sávba várt hiánycél nem teljesül. Ez a konvergencia program kiigazítását, tehát a kiigazítás kiigazítását igényli valamikor az év közepén. Ez a 2007. március-augusztusa közötti időszakban aggasztó fordulatot eredményezhet a forint árfolyamában és a tőzsdei cégek árfolyamában. A kisebbségi vélemény szerint akár a 280-300 forint/euro sávba is gyengülhet a forint, eshet a tőzsdeindex, és ez annak a következménye lehet, hogy valamikor az év második negyedében kiderül: a kiigazítás kiigazítására van szükség. Ez politikai fordulattal is járhat a kormányzat összetételében, amely részben stabilizálhatja a pénzügyi folyamatokat. Ekkor 2007 második felében már – a korábban várthoz képest lassabban – elindulhat a tényleges társadalmi és gazdasági stabilizáció.

Következtetés

A külföldi, kormányzati és pénzügyi elemzések nagyobbik része nem vár drámai fordulatot a magyar gazdaságban és pénzügyi piacon 2007-ben. A kisebbségi vélemény szerint azonban valamikor az első félévben ez bekövetkezik: ha ennek fennáll a kockázata, akkor a politikai, társadalmi és gazdasági szereplőknek erre érdemes alternatív tervet készíteniük.

Trend

3. Az egészségügyi reform nem az egészségügy belügye

A kormány tavasszal hoz döntést a több-biztosítós egészségügyi modellre való áttérésről: ezt az egészségügyi reform belügyének tekinti. Ezzel szemben ez részben politikai és társadalmi kérdés, részben azonban közvetlenül gazdaságpolitikai kérdés: az egészségügyi rendszer működése a gazdaság versenyképességének kulcstényezője.

Háttér

A globális gazdasági szereplők országonként más-más egészségügyi rendszerekkel rendelkeznek és ez globális versenyképességük jelentős tényezője. Az USA a GDP 15 %-át meghaladó egészségügyi költséget terhel rá a gazdaságra, miközben az amerikai egészségügyi rendszer nem hatékony, mert eredményei messze nem állnak arányban a ráfordított költségekkel. Az amerikai vállalatok tehát a globális piacokon egy alacsony hatékonyságú egészségügyi rendszerrel versenyeznek.

Az európai gazdaságok egy relatíve hatékony egészségügyi rendszerrel versenyeznek, mert a GDP-arányosan 8-9%-os egészségügyi ráfordítási szint messze alatta marad az amerikaiaknak, és nem korlátozza az európai vállalatok versenyképességét. Az ázsiai cégek versenyképességét természetesen jelentősen növeli, hogy alacsony a kínai, indiai és más ázsiai országok egészségügyi ráfordítási szintje és a nagy tömegű munkaerőkínálat miatt ez nem érezteti negatív hatását a cégek versenyképességében: az alacsonyabb adószintet lehetővé tevő alacsonyabb egészségügyi kiadások erős versenyképességet engednek meg ezekben a gazdaságokban.

Magyarországon a kormány az egészségügyi rendszer reformját nem köti össze a gazdaságpolitikával. Azonban ha a gazdaságpolitika középpontjába egy gyors európai felzárkózást helyezünk, mi más is lehetne a gazdaságpolitika alapcélja, akkor az Európai Unió átlagos növekedési ütemét jelentősen meghaladó GDP növekedésre, folyamatosan bővülő foglalkoztatásra és a jelenleginél lényegesen hatékonyabb közszolgáltatásokra van szükség. Amennyiben az egészségügyi reform jelentős

többletköltséget ró a gazdasági szereplőkre, miközben nem javul az egészségügy hatékonysága, akkor ez ellentétes a gazdaságpolitika célrendszerével. A kormányzat több-biztosítós egészségügyi modellre pontosan ilyen elképzelés, mert lépést tenne az amerikai egészségügyi finanszírozási rendszer felé, amely bizonyítottan nagyságrendileg kevésbé hatékony, mint az európai egészségügyi modell. Érzékelhető egészségügyi rendszerbeli javulás nélkül növelné meg a költségeket a több-biztosítós egészségügyi modellre történő átállás: ez az üzleti szektor egy részének jó lehet, de az egész magyar gazdaság érdekeivel ellentétes.

A kormányzat egészségügyi reformkoncepciója szerint három fő probléma azonosítható a magyar egészségügyi rendszerben. Az első, hogy túl nagy az államháztartási hiány, ezért az új egészségügyi rendszer nem finanszírozható tovább. A második, hogy a magyar beteg nem költségtudatos, még mindig ingyenesnek tekinti az ellátást, túl gyakran és indokolatlan veszi igénybe a szolgáltatásokat. A harmadik, hogy nincs verseny az egészségügyi szolgáltatói szektorban, ezért rossz minőségűek az ellátások és felesleges költségek lépnek fel. Összefoglalva a kormányzati koncepciót: az egészségügyi rendszerben az állam felelősségvállalása korlátlan, az emberek mindenért a kormányt teszik felelőssé, ezért is le kell venni a kormány válláról az egészségügyi finanszírozás terhét, és át kell adni a magánbiztosítóknak.

A nemzetközi példák azonban egyértelműen bizonyítják, hogy azok az országok voltak képesek az egészségügyi költségek, mint közkiadások féken tartására, amelyekben az állam nagyobb szerepet vállal a finanszírozásban és egy szereplőn keresztül látja el ezt a feladatot. Egyértelmű nemzetközi tapasztalat, hogy ha több biztosító finanszíroz, akkor a magánkiadások mellett a közkiadások is megemelkednek. A több-biztosítós egészségügyi modell tehát ellentétes a konvergencia programmal, mert nem csökkenti, hanem növeli az államháztartás hiányát. Az egészségügyi piacon történő versenyeztetés elvileg is hibás koncepció: az egészségügyi ellátás nem árupiaci szolgáltatás, nem a verseny tartja féken a költségeket, hanem a központi ellenőrzés és szabályozás. Az USA egészségügyi rendszerében világosan látható, hogy a több-biztosítós modell valóban árversenyt hoz, de nem az árak csökkentésére, hanem az árak emelkedésére vezet. Az amerikai egészségügyi modellben a biztosítók és a szolgáltatók egyaránt versenyeznek, de az egészségügyi szolgáltatás minősége nem javul, a szolgáltatások felhígulnak, a hozzáférhetőség romlik és az árverseny ellenére

(valójában éppen azért) folyamatosan nőnek az egészségügyi kiadások. E mögött a döntő ok az, hogy a kifejezetten drága high-tech eszközöket költséghatékonysági vizsgálatok nélkül alkalmazzák, miközben a sok szolgáltató és biztosító rendszere igen magas adminisztrációs kiadásokkal működik. Az elkerülhető okok miatti halálozás ezért is a legmagasabb az USA-ban és a legalacsonyabb Franciaországban: az első a több-biztosítós „verseny-modellre” épül, a másik a központi állami ellenőrzésre és szabályozásra épülő modellre.

A több-biztosítós egészségügyi modellre történő áttérés tehát a gazdaságpolitikai célokkal ellentétes, a konvergencia program céljaival szintén ellentétes és megugró költségeket, főként adminisztrációs költségeket hozna. Van azonban egy kimondatlan oka is annak, hogy sokan javasolják bevezetését: a tehetősebb társadalmi csoportoknak lehetőséget adna a high-tech egészségügyi szolgáltatások finanszírozására. Ezért azonban nem kellene bevezetni a több-biztosítós modellt, mert elég lenne a jelenleg is működő kiegészítő biztosítási piac fejlesztése. A jó megoldás az amerikai és európai több-biztosítós egészségügyi modellek elvetése, és ezek helyett egy integrált, ellátásszervezői funkciót is tartalmazó, új szervezeti és érdekeltségi rendszerre épülő egy-biztosítós modell fenntartása. Az államnak nem kevesebb, hanem több funkciót kell vállalnia az egészségügyi rendszer hatékonyságának növelésére, ezt az egy-biztosítós rendszerben képes megoldani: a több-biztosítós egészségügyi modellben egyértelműen nem.

Következtetés

A több-biztosítós egészségügyi modellre történő áttérés ellentétes a gazdaságpolitika alapvető céljaival: nem kisebb, hanem nagyobb államháztartási deficitet eredményez, miközben nem javítja az egészségügyi ellátás színvonalát. A megoldás az állam ellenőrző és szabályozó funkcióinak erősítése, a szervezeti és érdekeltségi rendszer átalakítása a jelenlegi egy-biztosítós modellben, mellette a kiegészítő biztosítási piac fejlesztése.

Trend

4. A devizahitelek drámai előretörése

A lakossági devizahitelek 2006-ban mintegy 80 %-kal nőttek. A lakáshiteleknél a devizaalapú kölcsön 2006-ban majdnem megkétszereződött. A lakáshitelek között kétharmad részben forint alapú és egyharmad részben devizaalapú hitelek vannak (főként svájci frank).

Háttér

2007 első felében már a lakossági hitelek között várhatóan túlsúlyba kerülnek a devizahitelek. A lakáshiteleknél valóban drámai a váltás a forinthitelekről a devizahitelre: 2005 decemberében még 471 milliárd forint értékű volt a devizában felvett lakáshitel, ami 2006 végére már elérte a 900 milliárd forintnyi devizaalapú hitelt: ez csaknem kétszeres bővülés.

A lakás és fogyasztási hitelek csökkenése, valamint a devizában fennálló lakossági hitelállomány gyors bővülése ugyanazt a gazdaságpolitikai, sőt politikai trendet jelenti: a gazdaságpolitikával szembeni bizalmatlanság növekedését jelzi. Akkor bővül a lakosság fogyasztási és lakás hitelállománya forintban, ha mind a gazdasági környezetben, mind a nemzeti valutában bizalma van a lakosságnak. A bizalomvesztést jelzi, ha devizában veszik fel a hiteleket, illetve ha csökken a hitelfelvételi kedv. 2006-ban a lakossági forint hitelek gyakorlatilag stagnáltak a bankoknál, ezek közül a meghatározó szerepet játszó fogyasztási és lakáshiteleknél csökkent az állomány: a fogyasztási hiteleknél 3,6 %-os, a lakáscélú hiteleknél 1,9 %-os a csökkenés. Ez önmagában nem drámai csökkenés, de egy trend megtörését jelenti.

A drámai változás a devizaalapú kölcsönöknél jelentkezik: 2006-ban majdnem megkétszereződött a devizában fennálló lakáshitelek állománya, és a devizaalapú lakáskölcsönök állománya is mintegy 80 %-kal nőtt. Ez egyértelműen a kormányzattal szembeni bizalomvesztést tükrözi.

2006-ban 1000 milliárd forinttal nőtt a lakosság adósságterhe, ennek felét a fogyasztási hitelek növekménye adta, legjobban a svájci frank alapú hitelállomány nőtt. A lakáshitelek állományának növekedése már lassúbb volt a korábbi éveknél: a 18 %-os bővülés messze alatta marad a korábbi évek bővülésének. A fogyasztási hitelek azonban gyorsan bővültek, 2006-ban mintegy 40 %-kal, ezeken belül elsősorban az ingatlanfedezet mellett nyújtott szabad felhasználású fogyasztási hitelek állománya nőtt. A legerősebb tendencia a svájci frankban nyújtott, szabad felhasználású jelzáloghitelek bővülése: 2006 végére 600 milliárd forintra nőtt az állomány, ami közel háromszoros növekedés a korábbi évhez képest. Hasonló módon mintegy háromnegyedével bővült a svájci devizában nyilvántartott lakáshitelek állománya is. Az új hitelkihelyezések már szinte teljes egészében svájci frankban történnek.

A kamatadó hatására az éven belüli lejáratra elhelyezett pénzeszközök mennyisége 2006-ban gyakorlatilag stagnált, míg az egy éven túli időszakra elhelyezett betétek állománya 600 milliárd forinttal nőtt. Befektetői szempontból jó hír, hogy 3 %-kal csökkent 2006-ban a látra szóló és folyószámla betétek mennyisége. A teljes megtakarításból az összbetétállomány azonban csupán 4,6 %-kal nőtt 2006-ban: a lakosság a megtakarítás helyett a fogyasztást választotta.

Következtetés

Amennyiben a pénzügyi szereplők kisebbségi prognózisának lesz igaza, és 2007 első felében drámai pénzügyi megingás történik, akkor ez átmenetileg súlyos helyzetbe sodorhatja azt a mintegy 500 ezer devizaalapú kölcsönt felvevő állampolgárt, akik döntően lakáscélú és fogyasztási hitelt vettek fel alapvetően svájci frankban. Abban a pillanatban, amikor egy ilyen pénzügyi megingás megtörténik, és jelentősen gyengül a forint, a kormánynak átmeneti hitelgarancia intézményt kell bevezetnie a devizában eladósodott állampolgárok és családok számára.

Trend

5. 2006-ban hatéves rekordot döntött az ipari termelésnövekedés

2006-ban – hat év után először – ismét kétszámjegyű bővülést ért el a magyar ipar. Az ipari termelés rekordütemű bővülése mögött az exportra termelő vállalatok állnak. 2006 utolsó hónapjaiban már erősen visszaesett az ipar belföldi értékesítése, miközben az év egészében nőtt. 2007-ben a külső konjunktúra miatt tovább nő az ipari export, miközben a belföldi ipari értékesítés visszaesik.

Háttér

A magyar GDP mintegy 30%-át adja az ipar, ezért teljesítménye jelentősen befolyásolja a magyar gazdasági növekedés alakulását. 2006-ban annak ellenére csökkent a magyar GDP növekedési üteme a korábbi évhez képest, hogy a külső konjunktúrára alapozva hatéves rekordot ért el az ipar növekedési üteme. Az ipar 14 %-kal – munkanapokkal korigálva – növelte teljesítményét, ebben döntő szerepet az ipari export bővülése játszott. Miután az ipari export jelentős része a globális és multinacionális cégek anyavállalatai részére történő magyar ipari leányvállalati beszállítás, ezért a globális és európai konjunktúra döntő módon érinti a magyar ipar teljesítményét. Ebből adódik az is, hogy a forint árfolyamának éven belüli ingadozása jelentősen hat az ipari termelés bővülés elszámolására.

2006. negyedik negyedévében azonban már érezhetőek a kormányzati megszorítások következményei, csökkent az ipari belföldi értékesítése, csökkentek a beruházások, és a fogyasztáscsökkentő kormányzati politika visszafogta az ipar belföldi értékesítését. 2007-ben ez folytatódik, várhatóan fennmarad az ipari export bővülési üteme, de visszaesik a belföldi értékesítés: ebben mind a beruházási javak iránti kereslet csökkenése, mind a fogyasztásvisszaesés szerepet játszik majd.

Következtetés

2006-ban hatéves rekordot ért el a magyar ipar termelési értékének bővülése, ez döntően a külső konjunktúrára épült. Ennek ellenére a GDP növekedés csökkent a korábbi évhez képest, mert 2006. negyedik negyedében már esett az ipar belföldi értékesítése, csökkent a fogyasztás, mérséklődtek a beruházások és általában megindult a magyar gazdaság megtorpanása. A csak exportra épülő ipari teljesítménybővülés azért nem bővítette jobban a GDP-t, mert az ipari export GDP tartalma alacsony: a 10 % alatti GDP tartalom miatt az export nem tudja húzni a gazdasági növekedést, csupán stabilizálásra képes.

Trend

6. A magyar külkereskedelem zárt rendszer

A magyar gazdaság növekedését már csupán az export húzza. Javul a külkereskedelmi mérleg, az energiamérleg nélkül pozitív lesz 2007-ben a magyar külkereskedelmi mérleg. Ez azonban zárt rendszer: gépipari és feldolgozóipari termékcsoportok teszik ki az export és az import zömét, ez zárt globális cégcsoportok belső kereskedelmét jelenti.

Háttér

2006-ban a magyar külkereskedelem várhatóan nagyjából 60 milliárd eurós exportot és ennél mintegy 2 milliárd euróval magasabb importot mutatott. A 2006-os külkereskedelem 7-800 millió euróval kisebb deficitet mutatott 2006-ban, mint a megelőző évben. Egy év alatt a hiány mintegy negyedével csökkent. A külkereskedelmi mérleg deficitjének csökkenése már 2006 áprilisában megindult, ezt követően minden hónapban alacsonyabb volt a havi deficit, mint a megelőző év megfelelő havi adata. A külkereskedelmi mérleg javulása a cserearány romlás ellenére következett be. 2006-ban mintegy 1,5%-kal csökkent a magyar külkereskedelem cserearánya, döntően az energiahordozók árának növekedése és a forint 7 %-os leértékelődése következtében.

A cserearány romlás ellenére gyorsan és jelentősen javuló magyar külkereskedelmi mérleg mögött két tényező áll: a fogyasztási import és a beruházási import csökkenése. Érdekes, hogy már 2006 áprilisában megindult mindkét tendencia, tehát szinte azonnal a választásokat követően: a vállalatok és a háztartások már a 2006 szeptemberi első megszorító csomag előtt megkezdték a váltást.

Az import legnagyobb tétele a gépek és szállítóeszközök (50 %), a feldolgozott termékek (33 %), valamint az energiahordozók (11 %). A nyersanyagok (1,7 %) és az élelmiszerek, italok, dohány (4 %) csupán az import kis részét teszik ki. Az export legnagyobb tétele szintén a gépek és szállítóeszközök (62 %), valamint a feldolgozott termékek (28 %). Az energiahordozók részesedése természetesen igen kicsi (2,6 %), hasonlóan alacsony a nyersanyagok részesedése (1,9 %), valamint számottevő, de szerény az élelmiszerek, italok és dohány részesedése (5,4 %). Az export és az import szerkezetének összevetése azt mutatja, hogy a magyar gazdaság külkereskedelmi szerkezete a legfejlettebb gazdaságok szerkezetére hasonlít: ebben a feldolgozóipar, ezen belül is a gépipar dominál, az exportban jelentéktelen és az importban is csak nagyon kicsi az energiahordozók és a nyersanyagok részaránya. Az exportban az élelmiszerek részaránya is igen szerény, csupán a kivitel egyötöde: a magyar külkereskedelem a globális gazdaság egyik legfejlettebb szerkezetét mutatja.

Az export 5 vezető áru főcsoportjának növekedési üteme meghaladta a 10 %-ot. A legerősebb dinamika a gépek és szállítóeszközök (17 %), illetve a feldolgozott termékek (16 %) áru főcsoportban mutatkozott, de az élelmiszerek is 11 %-os kiviteli bővülést mutattak. A kivitel kilenczetedét gépek, gépi berendezések és feldolgozott termékek teszik ki: ez mutatja mindennél jobban a magyar külkereskedelem fejlett szerkezetét. Az energiahordozók mintegy 30 %-os importnövekedése (olaj- és földgázárak emelkedése és a forint gyengülése) ellenére részarányuk csak 11 % körül volt 2006-ban a teljes magyar importban: a magyar külkereskedelem nyersanyag és energiahordozó függése igen kicsi. Az Európai Unió egészével folytatott kereskedelem egyenlege is javult 2006-ban a korábbihoz képest: a többlet meghaladja majd a 2,5 milliárd eurót. Felfutott az orosz kivitel, dollárban közel 70 %-os az Oroszországba irányuló export bővülése, azonban ez lényegében egy termékcsoporthoz, a mobiltelefon kivitel bővülésének köszönhető.

Ha ilyen szépen alakul a magyar külkereskedelem cserearány romlásán kívüli valamennyi trendje, akkor miért lassult 2006-ban a magyar gazdaság? Ha a cserearány kívüli valamennyi külkereskedelmi trend javul, az energia mérlegen kívüli külkereskedelem már pozitív mérleggel zár, akkor hogyan lehetséges az, hogy 2007-ben már megtorpan a magyar gazdaság európai uniós átlaghoz történő felzárkózása, és 2006-hoz hasonlóan 2007-ben is a térség leggyengébb növekedését mutatja Magyarország?

A válasz a külkereskedelem zárt rendszerében található. A kivitel mintegy 62%-át teszik ki a gépek és szállítóeszközök, a behozatal 50 %-át: ez a globális cégeken belül belső kereskedelmet tükrözi. A magyar export döntő többségét 20 multinacionális cég magyar leányvállalatának exportja adja, ez gyakorlatilag tehát e globális cégcsoportok belső kereskedelmét jelenti. Magyarországon exportként jelenik meg az, ami a globális cégcsoportokon belüli kereskedelem: ennek magyar hozzáadott érték tartalma igen szerény, a teljes árbevétel 10 %-a alatt marad. Egyes globális cégek esetében a vállalati stratégia része lehet a cégcsoport teljes nyereségéből nagyobb nyereséget kimutatni a magyar leányvállalatnál, de ez csupán a társasági adókedvezmények miatt történik, nem tükrözi a magyarországi tevékenység valódi nyereségtartalmát. Nem is jelenik meg a bérek és amortizációk területén, csupán a nyereségnél, a nyereséget ugyan jelentős mértékben visszaforgatják a magyar gazdaságba, de ettől még a magyar gazdaság többi részén nem érezhető a csak papíron létező magas jövedelmezőség.

A magyar külkereskedelem kitűnő szerkezetét és kiváló dinamikáját a magyar gazdaság többi része nem érzi, mert a magyar kivitel kilenctizedét olyan termékcsoporthoz adják, amelyek lényegében multinacionális cégcsoportok belső kereskedelmét jelentik, a behozatal kétharmadát is ilyen termékek teszik ki. Hiába javul tehát a magyar külkereskedelmi mérleg, ettől nem dinamizálódik a magyar gazdaság, mert a magyarországi hozzáadott érték igen szerény részaránya miatt a magyar nemzeti jövedelem nem bővül az export bővülés ütemével. A dinamikus exportbővülésnek van létszámbővítő, keresetbővítő, K+F tevékenységet növelő, sőt adóbevételt növelő hatása is a magyar gazdaságban, de ennek mértéke csak töredéke annak az exportdinamikának, amely a külkereskedelem szárnyalását jelenti.

A magyar külkereskedelem lényegében nem része a magyar gazdaságnak: olyan zárt rendszer, amely elkülönülten működik a magyar gazdaság többi szereplőitől és globális cégcsoportok belső kereskedelmét jelenti. Több tízezer magyar kis- és középvállalkozás

exportja hiányzik a magyar külkereskedelemből, ezért a külkereskedelem kitűnő trendjei valójában nem azonosak a magyar gazdaság trendjeivel.

Következtetés

Jó hír a magyar külkereskedelmi mérleg cserearány romlás ellenére javuló trendje: ez azonban nem azonos a magyar gazdaság trendjével, a zárt rendszerként működő külkereskedelem kitűnő teljesítménye ellenére a magyar gazdaság növekedési adatai tovább romlanak.

Trend

7. Magyar motor

A magyar export ötödét adja a járműipar, 2006-ban 32 %-kal bővítette kivitelét és 2007-ben is dinamikusán bővül. A magyar gazdaság lényegében egyetlen motorja az autó- és motorgyártás maradt.

Háttér

A magyar járműipar mintegy 100 ezer főt foglalkoztat, 2006-ban 190 ezer autót és 2,3 millió motort gyártott. 2007-ben 275 ezer autó és 2,5 millió motor gyártása a terv. Az export 2006. évi mintegy 24 %-os bővülése mögött valójában a közúti járműiparba tartozó termékcsoporthoz – személygépkocsik, motorok, alkatrészek és tartozékok – exportjának 32 %-os bővülése áll. A járműipari export 80 %-át öt globális cégcsoport magyarországi leányvállalata adja. A közúti járműipari termékek 46 %-a Németországba megy, a második exportpiac Csehország, a cseh exportban 41 %-os a növekedés, ez a motorok kivitelének megugrását tükrözi. A harmadik legnagyobb exportpiac Spanyolország, a 26 %-os forgalombővülés szintén a motorgyártásnak köszönhető. A szlovákiai és kínai export kétszeresére nőtt 2006-ban: e mögött is a gépjármű motorok és a kész gépkocsik kivitelének megugrása áll. A lengyel export 380 %-kal nőtt, 2

milliárd forintról 113 milliárd forintra 2006-ban: e mögött a személygépkocsi export megugrása áll. Az Audi Hungária és a Magyar Suzuki a két legnagyobb járműgyártó cég. A Magyar Suzuki termelésének 80%-át exportálja, 2006-ban 220 ezer, 2007-ben 300 ezer autó készülhet el Esztergomban.

A magyar gazdaságban négy motor működött az 1998-2002 közötti időszakban. Folyamatosan érezhető volt az exportmotor működése, a belső piac és fogyasztás bővülésének motorja, az infrastrukturális építkezések motorja, valamint a döntően magyar kis- és középvállalkozások fejlesztésére épülő gazdaságfejlesztési motor. E négy motor közül fokozatosan leállt a gazdaságfejlesztés, megmaradt az infrastruktúra motorból az autópálya építés, 2005 végétől kifulladt a belső piac bővülés és a fogyasztás bővülés motorja, míg továbbra is kitűnően működik az exportmotor. A magyar gazdaság exportmotorja mögött alapvetően a járműipari motor áll, ami azt jelenti, hogy a magyar gazdaság motorjai közül már csupán a járműgyártás „motorjai” működnek: a személygépkocsik, a gépjárműmotorok és az alkatrészek termelése.

Következtetés

A magyar gazdaság növekedését már kizárólag az export húzza. Az export mögött a járműipari export bővülése áll. A járműipari export bővülésének döntő része a személygépkocsi és a járműmotor exportjának bővülése. A magyar gazdaság többi motorja 2007-re gyakorlatilag kifulladt, ami a magyar gazdaság növekedési szerkezetét igen sebezhetővé teszi a globális és európai konjunktúra alakulására.

Trend

8. Magyarország tőkevonzó képessége hatodik a térség 10 állama közül

A kelet-közép-európai új EU tagok globális tőkevonzó képessége 2006-ban jelentősen javult 2005-höz képest. Tíz ország közül Magyarország azonban csak a hatodik helyezett, az első három helyen a balti államok állnak, megelőz bennünket Szlovákia és Bulgária is.

Háttér

A Dekabank felmérése szerint 2006-ban jelentősen javult Közép-Európa globális tőkevonzó képessége. A tíz új EU tagállam közül Észtország, Lettország és Litvánia áll a legjobban, tőlük alig lemaradva Szlovákia és Bulgária. Magyarország ugyan 2005-höz képest 2006-ban kétszeresére növelte tőkevonzó képességét – ennél jobban csupán Románia tőkevonzó képessége nőtt -, de így is csak a hatodik helyen állunk. Magyarország után következik Csehország, Románia, Lengyelország. Szlovénia az utolsó a globális tőkevonzó képesség területén: itt a besorolás negatív!

Különösen érdekes Szlovénia negatív besorolása, amely nem köthető az ország lélekszámához, hiszen a három balti állam népessége nagyságrendileg azonos Szlovénia népességével. A szlovén gazdaságpolitika és gazdasági környezet nem a külföldi működő tőke bevonást célozta meg, hanem a belföldi piaci szereplők megerősítését. Nem véletlen, hogy ezen az úton lehetett a leggyorsabban eljutni az euró-övezetbe: a tíz tagállam közül a tőkevonzó képesség szempontjából utolsó helyezett Szlovénia volt képes először felvenni az eurót.

Következtetés

Közép-Európa globális tőkevonzó képessége 2006-ban jelentősen javult 2005-höz képest. Magyarország csak hatodik annak ellenére, hogy kétszeresére növelte 2006-ban a korábbi évhez képest tőkevonzó képességét. A tőkevonzó képesség és az euro-övezeti csatlakozás azonban nincsenek összhangban: a legrosszabb helyezett Szlovénia az egyetlen euro-övezeti tag a régióból.

Trend

9. Sikeresek az ellentételezési programok Magyarországon

2000 után indultak be a magyarországi ellentételezési programok. 2006 végére az összes ellentételezési program 89 %-os készültségen állt, a Grippen-programé még ezt is felülmúlta: 95 %-os a teljesítési arány. Az ellentételezés igazi gazdasági sikertörténet.

Háttér

2000-2002 között indultak el a magyar gazdaság ellentételezési programjai. Jelenleg 14 ellentételezési megállapodás van érvényben, ezek összértéke 276 milliárd forint. A 2001 végén aláírt Grippen-ellentételezés a legnagyobb tétel: 191 milliárd forintos a teljes értéke, 2006 végére 95 %-os a teljesítési arány. Elvben a szerződés futamideje 14 év lenne, de a Grippen cég a vártnál gyorsabban teljesít. A Grippen vadászrepülőgépek beszerzésének ellentételezésére a cégcsoport cégvállalatai beruházásokat hajtanak végre Magyarországon, illetve többletimportot vállalnak. A beruházási hányad egyharmad, a többletimport (magyar gazdaság esetében ez exporttöbblet) aránya kétharmad. A Grippen ellentételezésnél már a technológiafejlesztés, az innováció, a K+F, a tudásközpontok és a regionális logisztikai szolgáltató központok betelepítése áll a központban. Az ellentételezésben résztvevő svéd vállalatok közül az Ericsson és az Astra Zeneca a vezető szereplő: az előző a szoftverfejlesztés és export, a második klinikai gyógyszerkutatások területén teljesít. A svéd gyógyszergyár Magyarországon hozta létre a kelet-közép-európai regionális központját. A Grippen-ellentételezési szerződés gazdasági szempontból Magyarországnak kifejezetten előnyösnek bizonyult.

Következtetés

2006 végén már közel 300 milliárd forintot értek el a különböző ellentételezési megállapodások Magyarországon. Ezek kétharmadát a Grippen-ellentételezés teszi ki. A hitelszerződés Magyarország számára kifejezetten előnyösnek bizonyult.

Trend

10. Energiapolitika és atomerőmű építés

Az új, 2030-ig szóló új magyar energiapolitikában az ellátásbiztonság, a gazdaságosság és a versenyképesség szempontjait optimalizálják annak érdekében, hogy csökkenjen az importfüggőség és a környezetszennyezés. Az energiapolitika szerint hosszútávon is meghatározó marad Magyarországon az atomenergia alkalmazása.

Háttér

A Paksi Atomerőmű nélkül Magyarország importfüggősége elérné a 90 %-ot, emellett rendkívül megnőne a szén-dioxid kibocsátás, ami lehetetlenné tenné a kiotói célok teljesítését. 2030-ig mintegy 8000 megawatt új erőműi kapacitás építése válik szükségessé Magyarországon, ebből 5500 megawatt a leselejtezendő erőművek pótlását jelenti, 2500 megawatt a növekvő energiaigényeket fedezné. A paksi négy blokk üzemideje 2012-17 között jár le: egy 20 éves üzemidő hosszabbítási programon dolgoznak. 2009-ig az atomerőmű valamennyi blokkjának teljesítményét növelik. Magyarországon a teljes villamosenergia termelésből Paks 37,2 %-kal részesedik, ez nemzetközi összehasonlításban nem kirívóan magas arány. Ennél magasabb Szlovéniában, Bulgáriában, Dél-Koreában, Svédországban, Belgiumban, Szlovákiában, Litvániában és Franciaországban az atomerőművek részesedése: a francia 78,5 % a legmagasabb arány, ami több mint kétszerese a magyar részaránynak. A világ valamennyi országában tervezik új atomerőművek építését, illetve meglévő blokkok üzemidejének meghosszabbítását. Németországban is napirendre került az energiapolitika módosítása.

Következtetés

A létesítési költséget tekintve legmagasabb, de üzemeltetési költség szerint legalacsonyabb költségigényű atomenergia a globális gazdaság legnagyobb részében további felfutás előtt áll. Magyarország új, 2030-ig szóló energiapolitikai koncepciójában szerepet kap a paksi üzemeltetés 20 éves meghosszabbítása, valamint új atomerőmű blokk, blokkok építése. Ezt helyes irányynak tartjuk.

Trend

11. NFT II.: lényegében kimaradnak a kisvállalkozások és a hazai tulajdonú cégek

A pályázati piac szereplői szerint a 20 millió-1000 millió forint közötti pályázatok esetén pályázatonként mindössze 350-400 lehet a nyertesek száma, a nyertesek között a magyar tulajdonú cégek aránya 20 %-nál kisebb lesz, ami azt is jelenti, hogy a magyar kisvállalkozói szektor lényegében kimarad az NFT II-ből.

Háttér

A 2007-2013 közötti NFT II-ben csökkennek a vissza nem térítendő támogatások és jelentősen nőnek a visszatérítendő támogatások. 2010-re 50%-ra kívánja növelni a kormány a visszatérítendő konstrukciók arányát. Az ország fejlett régióiban a nagyvállalatok a fejlesztés értékének legfeljebb 25%-át nyerhetik, a legfejletlenebb térségek pályázói akár 50 %-ot nyerhetnek. A legfejletlenebb térségekben a középvállalkozások 60 %-os, a mikro- és kisvállalkozások 70 %-os támogatásban részesülhetnek.

Ez valóban jó hír lenne akkor, ha az NFT II. nem sorolná hátrébb a gazdaságfejlesztést: az NFT II. teljes összegén belül 10 % körül lehet majd a kis- és középvállalatoknak nyújtott támogatások aránya. Ezen belül is legalább 50 %-ra nő a visszatérítendő források aránya, ami egyszerűen azt jelenti: nem kerül sor a magyar tulajdonú kisvállalkozói szektor európai uniós forrásokkal való feltőkésítésére. A koncepció teljesen elhibázott, hiszen a gazdaságfejlesztés részarányát emelni kellene az NFT II-n belül, ezen belül is a hazai tulajdonú kis- és középvállalkozások részére jutott forrásokat a teljes éves NFT források 25 %-ában lenne szükséges meghatározni. Hasonló módon összehangolt eszköztárral kellene „terelni” a pénzeket a magyar tulajdonú kis- és középvállalatok feltőkésítésére: elfogadhatatlan a pályázati piac szereplői által prognosztizált legfeljebb 20 %-os hazai tulajdonú cégeknek jutó arány.

Következtetés

Az NFT II. leértékeli a hazai kis- és középvállalati szektort. Mind a magyar tulajdont, mind a kisebb cégeket hátrányba hozza az NFT II. pályázati rendszere. Az NFT II. teljes rendszerét újra kell szabályozni, ezen belül összehangolt eszközrendszert kell működtetni az uniós források gazdaságfejlesztésre, ezen belül a hazai tulajdonú kis- és középvállalkozások fejlesztésére történő „terelése” érdekében: részükre 90 %-ban vissza nem térítendő forrásokat kell biztosítani, és ezek teljes NFT II-n belüli részarányát 25 %-ra kell emelni.

Trend

12. Erősödik az EU külső héja

Az Európai Unió külső héján elhelyezkedő fővárosok számíthatnak a legdinamikusabb fejlődésre 2007 és 2013 között.

Háttér

Egy friss német felmérés szerint az Európai Unió első 10 legnagyobb fejlődési potenciállal rendelkező fővárosa mind az EU külső héján helyezkedik el Finnországon és Lengyelországon át Magyarorszáig. A külső héj 10 legnagyobb fejlődési potenciállal rendelkező fővárosa közül azonban az első három fejlett EU tagállam fővárosa: Dublin, Luxemburg és Helsinki. Varsó, Budapest és Prága is szerepelnek az első 10-es toplistán, amelyet Belső-London zár. Érdekesség, hogy az Európai Unió magterületei (Franciaország, Németország, Ausztria, Olaszország) nem végeznek az első 10-es listában. Az új EU tagállamok fővárosai elsősorban a szakmailag és nyelvileg jólképzett, a fejlett EU tagállamokhoz képest alacsonyabb bérű fiatal szakemberek bőségével versenyképesek. Szolgáltató központok telepítése területén Budapest és Prága vezet.

Következtetés

Az Európai Unió nyugati, északi és keleti, valamint dél-keleti héján elhelyezkedő fővárosok fejlődési potenciálja a legerősebb a 2007-2013 közötti időszakban. Budapest szerepel az első 10-es toplistában, elsősorban a szolgáltató központok telepítése lehet a jövő. Ez is bizonyítja, hogy a Széchenyi Terv egyik legígéretesebb programjának a 10 éves szolgáltató központi fejlesztési programnak igaza volt.

Trend

13. Reneszánsz a magyar filmiparban

2004-ben lépett hatályba az új mozgóképről szóló törvény: ez a magyar filmgyártás reneszánszának kezdete. 2004-től hatszorosára emelkedett az állami filmtámogatás, 2004 elejétől évről évre nőtt a hazai gyártású filmek száma és a magyar filmek látogatottsága négyszeresére nőtt. Az adókedvezmények vonzzák a hazai és külföldi befektetőket a magyar filmgyártásba: több új filmstúdió áll építés alatt. A filmgyártás a magyar gazdaság egyik reményre okot adó felfutó ágazata lett.

Háttér

A 2004. évi II. törvény kedvezményeket adott a filmgyártóknak: a filmtámogatás hatszorosára emelkedése és a magyar filmek látogatottságának négyszeresére emelkedése (2006-ban 2 millió nézője volt a magyar filmeknek) bizonyítja az adókedvezmények sikerességét. 2006-ban mintegy 24 milliárd forint volt a teljes magyar filmszakma gyártási költsége, ez 2004-ben még csupán 7 milliárd forintot tett ki. 2006-ban egy forint állami támogatás mellé 1,2-1,4 forint magántőke érkezik a filmgyártásba. 2004-hez képest háromszorosára nőtt az adókedvezményes filmgyártás összege. 1990 óta három jelentős hazai filmgyártó bázis szűnt meg: Pasaréti Filmstúdió, Movi és a Pannónia Filmstúdió. A még megmaradt gyártóbázisok azonban egy új megállapodás szerint megmaradnak. A magyar filmipar valóban felfelé megy: a jövő egyik ígéretes iparága.

Következtetés

Bebizonyosodott, hogy az adókedvezmények segítik a hazai filmipar talpraállását, ahogy ez az otthonteremtési támogatások esetében is történt. Az állam akkor gazdálkodik okosan, ha a gazdasági növekedés szempontjából legfontosabb tevékenységeket támogatja: ez áll a hazai filmipar reneszánszának háttérében.

Trend

14. Magyarország legelmaradottabb kistérségeinek zöme határ menti térség

Magyarország 168 kistérsége közül a 28 leghátrányosabb kistérség döntő többsége határ menti területeken fekszik. Ebből következően fejlesztésüket nem elegendő a magyarországi fejlesztéspolitikához kötni, hanem kifejezetten Európai Unión belüli és Európai Unión kívüli határ menti térségek fejlesztésével kell összehangolni.

Háttér

A kormány programot dolgoz ki a 48 leghátrányosabb kistérség közül 28 fejlesztésére. A 28 legrosszabb adottságú kistérség 664 települést foglal magába és döntő többségük a magyar-szerb, a magyar-román, a magyar-ukrán és a magyar-szlovák határ mentén fekszik. A 28 kistérségből 24 fekszik a határ mentén és csupán 4 az ország határtól viszonylag távolabbi térségében. 8 a Dunántúlon, 1 a Duna-Tisza közén és a többi Észak-kelet, Kelet- és Dél-Kelet-Magyarországon fekszik a határok közelében. Valamennyi kistérséget jellemzi a nagyon rossz infrastruktúra, a térségszervező központ hiánya, a kistérségben élők képzettségi színvonala igen alacsony, alacsony a foglalkoztatási szint, igen szűkösek az erőforrások, és ennek következtében nagyon alacsony a jövedelemszint.

A kormány helyesen különíti el a 28 leghátrányosabb kistérséget, de nem találta meg ezek kezelésének legjobb módját. A leghátrányosabb kistérségek határ menti övezetekben való tömörülése azt jelenti, hogy nem elégséges a magyar Nemzeti Fejlesztési Tervből levezetni ezek fejlesztését, hanem tágabb keretben, a Kárpát-medence egységes gazdasági terében szükséges ezek felzárkózását vizsgálni. Ehhez nem elegendő a magyar, hanem szükséges a szlovák, ukrán, román és szerb adott térségekre, sőt nagyobb régiókra vonatkozó fejlesztési koncepciók beépítése a 28 leghátrányosabb kistérség komplex fejlesztési programjába. Sőt még ez sem elegendő, ezeknek a kistérségeknek a hatékony és sikeres fejlesztése csak egy teljes kárpát-medencei jövőkép, hosszú távú fejlesztési program alapján vázolható fel. Miután

Magyarország leghátrányosabb és legrosszabb helyzetben lévő kistérségei döntő többségben a határ mentén helyezkednek el, és a határon túl velük kapcsolatban álló térségek is hasonló fejletlenségi szinten vannak, ezért csak közös fejlesztés lehetséges: a határon túli területek sem fejlettebbek, mint az adott magyar kistérségek, ezért határon túli húzóhatás nem várható.

Következtetés

Helyes a kormány célkitűzése, amikor a 28 leghátrányosabb kistérségre komplex programot dolgoz ki, de ezt rosszul közelítik meg. Először egy teljes körű, 2020-ig kitekintő kárpát-medencei hosszútávú fejlesztési programra lenne szükség, ebből levezetve a határ menti régiók határon átnyúló fejlesztési koncepcióját kellene kidolgozni, és ebből következne a határ menti hátrányos helyzetű kistérségek felzárkózási programja.

Trend

15. Vízre épülő magyar fejlesztések

A magyar gazdaság egyik rejtett növekedési forrása a vízre épülő fejlesztések. Míg az exportágazatok közlekedési útvonalak mellé és szakképzettségi központokra települnek, addig az életminőséghez kötődő új fejlesztések, közöttük a szolgáltatóipari fejlesztések már víz közelébe települnek. A vízre épülő fejlesztés a magyar gazdaság egyik kitörési pontja.

Háttér

Az elmúlt 16 év magyar gazdasági fejlődésének egyik legfontosabb vonása, hogy az exportra épült a magyar piaci átmenet és a gazdasági felzárkózás is. Az export alapvetően a járműipar és a feldolgozóipar többi ágazatának külföldi működő tőkével történő fejlesztésére épült. A fejlesztések zömében olyan ipari hagyománnyal rendelkező és jelentős szakképzett munkaerőt biztosító központokra épültek, amelyek jó

közlekedési infrastruktúrát adtak a befektetőknek. Elsősorban az autópályák vonalán futottak a külföldi működő tőke beruházások.

A 2020-ig terjedő új gazdaságfejlesztési szakaszban Magyarország egyik rejtett növekedési forrása a víz, illetve a vízre települő fejlesztések és beruházások lesznek. A budapesti Duna-part ingatlanfejlesztéseitől az M0-ás Duna-híd megyeri partszakaszánál épülő Aquaworld városrészéig, a budapesti gyógyfürdők megújulásától az ország szinte valamennyi kistérségében fejlesztett fürdőkön át mindenhol a víz egyre erősebb szerepét találjuk. Szimbolikus az is, hogy a legnagyobb filmipari beruházás (Etyek) legfőbb vonzereje a 2200 négyzetméter vízfelület, amelyen olyan filmek is forgathatók, amelyek addig európai filmgyártó központokba nem jöttek. Az európai uniós pénzek jelentős része megy infrastruktúrafejlesztésre, ezek igen nagy hányada jut majd vízzel kapcsolatos fejlesztésekre: csatornaépítés, szennyvíztisztítás, gátépítés.

Következtetés

A vízre épülő fejlesztések Magyarország 2020-ig terjedő új jövőképeinek lényeges elemei, és a következő évek gazdasági növekedésének egyik rejtett forrását jelentik.

Trend

16. Életminőség és versenyképesség

Egy friss felmérés szerint a világ 193 országa közül Magyarország – Csehországgal holtversenyben – 25. helyen áll a világ legkellemesebb országai között, tehát az életminőség szempontjából. Versenyképesség szerint Magyarország a 41. helyen áll, miközben a versenyképesség és az életminőség szorosan összekapcsolódnak. Az életminőségi rangsor Magyarország potenciális gazdasági helyezését is jelenti, miközben a jelenlegi tényleges helyezést mutatja a versenyképességi rangsor.

Háttér

Franciaország vezeti a világ 193 országának életminőségi rangsorát. Első helyezését annak köszönheti, hogy mind a természetföldrajzi, mind a kulturális és hagyományos, mind a „modern” életminőséget meghatározó tényezők szerint a legjobb, legkellemesebb Franciaországban az élet. A földrajzi adottságok természetesen jók, a tengerpartok, a síhelyek és a változatos francia víz- és domborzati adottságok, a klíma egyaránt jó osztályzatot adnak. Ebből a szempontból jó a helyezése Ausztráliának és Új-Zélandnak, valamint Horvátországnak.

Franciaország azonban vezet a második életminőséget meghatározó tényezőcsoportban is: a kulturális értékek és a hagyományok területén. A kulturális értékek között nem csupán a művészet és történelmi értékek (kastélyok, várak) szerepelnek, hanem a gasztronómiai értékek is: a bortól a francia konyháig. Vezet azonban Franciaország a „modern” életminőségi tényezők között is, mert az Egészségügyi Világszervezet a francia egészségügyet tartja a világ legjobbjának, a francia közlekedési infrastruktúra – különösen a gyorsvasúti hálózat és a városi tömegközlekedés – a világ első közlekedési hálózatai között van, a gazdaság stabil és Párizst leszámítva Franciaországban viszonylag olcsó az élet.

Magyarország Csehországgal elért 25. helyezése jó, ez részben tovább javítható, részben erre a szintre javítható a versenyképességi rangsorban elért sokkal kedvezőtlenebb 41. helyezésünk is. Az életminőség és a versenyképesség ugyanis nagyon szorosan összekapcsolódnak: a két lista vezetői között megtaláljuk a skandináv államokat, az Egyesült Államokat, Ausztráliát és Új-Zélandot, Franciaországot és a nyugat-európai országokat. Mindazt, amit a versenyképesség mutat – a gazdaság fejlettsége, az életszínvonal, a tudás-tőke, a kormányzás minősége – az életminőség is tartalmazza, erre példa Franciaország, ahol a fejlett infrastruktúra, a világon legjobb egészségügy és a jó kormányzás hozza fel Franciaországot az első helyre. Magyarország számára a természetföldrajzi adottságok annak ellenére igen jók, hogy tengerparttal és síközpontokkal nem rendelkezünk, mert ezeket jelentős mértékben pótolhatja a 12 hónapra kiépített gyógy turizmus és a kulturális turizmus. Kulturális és hagyományos életminőségi tényezők szempontjából is jók a magyar adottságok: ezek szerint még előrébb lennénk a listán.

A „modern” életminőségi tényezők terén azonban igen jelentős Magyarország lemaradása, hiszen sem a közlekedési infrastruktúra, sem az adórendszer, sem az egészségügyi rendszer, sem az oktatás nem áll azon a szinten, ahol a természetföldrajzi és kulturális tényezők állnak: ez a fő oka annak, hogy a versenyképesség és az életminőségi rangsorban elfoglalt helyezésünk között óriási a különbség. Az életminőségi tényezők döntő többsége szempontjából Magyarország jó adottságokkal rendelkezik, míg a „modern” életminőségi tényezők szempontjából még fejletlen: ez adja a javítás lehetőségét.

Következtetés

Az életminőségi és versenyképességi világrangsorok élbolya meglehetősen azonos, mert a két besorolás tényezői szorosan kapcsolódnak egymáshoz. Magyarország még a 25. életminőségi helyezésem is javíthat, míg a gazdaságpolitika középpontjába a versenyképességi helyezés életminőségi helyezéshez való közelítését szükséges állítani.